

Herbes remeieres i aromàtiques. Un llegat històric i cultural

“Un dia el meu pare va tenir un atac de dolor ciàtic i li van dir: Oi que vostè és pagès? Doncs pel dolor que té, si té una banyera, agafi totes les herbes del bosc. Totes. Ho bull tot en una caldera grossa i llavors ompli la banyera d'aigua amb les herbes. I a dins, el pare. Jo li anava tirant aigua fresca, perquè suava i l'anava fregant. Llavors vam treure el pare de la banyera, el vam agafar i el vam posar en una habitació perquè fes bafs i l'abrigàvem. I llavors estava un any, o així, sense tenir un atac”.

Són les paraules de la Maria Freixas, coneguda com la Maria de Can Gallo. És un dels molts remeis que ens va explicar en una entrevista realitzada pel Grup de Recerca l'any 2016 i és un, dels molts exemples, de com els nostres avantpassats es preparaven per combatre les malalties.

Són sabers que s'han anat transmetent de generació en generació i que, per diversos motius, van ser molt útils als nostres predecessors. Unes herbes remeieres i aromàtiques que també queden recollides en algunes de les més de 300 entrevistes que ha realitzat el Grup de Recerca Local de Taradell des de l'any 2009 i que sobretot ens han explicat les dones amb qui hem parlat. Perquè eren gairebé sempre elles les encarregades de recollir les plantes, d'elaborar els remeis i d'aplicar-los.

No estem parlant d'aquelles dones que es desplaçaven a peu per tot el país venent les herbes i remeis elaborats artesanalment i que es dedicaven a això sinó d'unes dones mares, àvies, tietes i padrines de famílies que aprofitant el seu contacte amb la natura aconseguien remeis que eren la solució a

FOTO: NordWood Themes on Unsplash

qualsevol malaltia o dolor. No hem d'oblidar que l'eficàcia d'algunes plantes medicinals canvia quan són preparades en combinació amb altres herbes.

En aquella entrevista que la Rosa Codina li va fer el 2016, la Maria continuava: *“Jo devia tenir 6 o 7 anys que a la mare li va venir un atac de fetge i vomitava. No hi havia el pare, era a treballar al bosc amb el meu germà. I em va dir, ves a buscar a la tia Maria (...) que va venir corrents cap a casa. Ella va agafar una olla de ferro que teníem, la va omplir d'aigua, hi va posar la camamilla a dins, la va escalfar i llavors vam agafar l'aigua de camamilla que era ben calenta i li vam posar gasses de camamilla i d'aquesta manera li va passar l'atac de fetge”.*

Les propietats guaridores de les herbes remeieres són infinites i antigament eren la medicina més eficaç que hi havia. Des de fa uns anys hi ha interès en treure de l'oblit aquests sabers tradicionals relacionats amb les plantes. És una saviesa mil·lenària que actualment es va recuperant i que ens permet saber com es guarien antigament els nostres avantpassats quan no hi havia fàrmacs.

Infusions, ungüents, olis, pegats... els secrets passaven de mares a filles i suplien la presència d'un metge, ja fos perquè no n'hi havia o perquè quedava massa lluny. Un saber popular que continua viu gràcies a uns avis i àvies que sabien les propietats de cada planta per servir-se dels seus recursos disponibles al medi. D'una mateixa planta es pot utilitzar les fulles, la tija, els fruits, les arrels i fins i tot les llavors. Aquestes s'havien de recol·lectar, assecar, conservar i emmagatzemar per tenir-ne durant tot l'any per poder-les utilitzar quan fos necessari.

I la Maria continuava: *“Llavors es feia essència d'herbes. Essència de romaní per baixar la pressió. Jo n'havia fet molts litres. Agafava una sopera, que llavors era de porcellana, amb un drap blanc amb el romaní i a sobre una cassola. I l'essència anava caient a la sopera. N'havia fet molts litres. I també servia per la migranya. El meu germà tenia migranya i em deia: Arreplega romaní eh, una bona cistellada, que ve el temps que tinc migranya i amb això el curava. Agafava draps ben molls, i llavors agafàvem un drap de la mare, el sucàvem ben moll i li passàvem pel cap, i el curava”.*

La llista de remeis dels que ens va parlar la Maria és més llarg. I en aquesta llista hi podríem afegir els que ens han explicat moltes més dones taradellenques. I és que el món de les plantes remeieres és un tema apassionant on conflueixen ciència i cultura popular.

A Taradell però hi ha una planta aromàtica i remeiera que tots tenim molt i molt present: el barballó (espígol o lavanda) que fem servir per fer les atxes de barballó per rebre els Reis, el 5 de gener. Unes atxes que desprenen molta olor. Precisament, aquestes herbes oloroses són la singularitat de les festes del Solstici d'hivern respecta a les del Solstici d'estiu. La tradició diu que el fum i el foc curen per què aquestes herbes tenen propietats guaridores.

Hem buscat a diversos diccionaris i entre les propietats del barballó trobem que és sedant i equilibrador. Digestiu aperitiu, antiespasmòdic i

FOTO: Katherine Hanlon on Unsplash

RE FRA NYER POPU PLAR

L'aigua de farigola tot ho consola

...

L'orenga tots els mals trenca

...

L'esperit de romaní, el dolor fa fugir

...

Si et fa mal el païdor, el fonoll és el millor

...

Per la gola, farigola

...

*Amb farigola, malves, i grans de rosari, es
planta un ric herbolari*

...

*Ruda, orenga, hisop, donzell, tot això és bo
per remei*

...

Fonoll i ruda fan la vista aguda

...

Menta olorada, noia casada

...

S'ha mort?... i tenia sàlvia a l'hort?

...

L'esperit de romaní, el dolor fa fugir

carminatiu lleuger. Externament, administrat en oli de massatge amb un 10% d'essència, pot ser antireumàtic, estimulant de la circulació i balsàmic. Molt emprada en el sector de la perfumeria i cosmètica. La planta també és un potent repel·lent de mosquits. És sedant, regula i reequilibra la tensió alta, redueix els mals de cap i l'insomni. És cicatritzant i va bé contra les picades d'insectes. La seva essència queda en bossetes de roba als armaris perquè a la roba no s'hi posin les arnes, els insectes que fan malbé la roba. Es pren la planta en infusió de ors i fulles. Cal destacar també l'ús en fregues de l'oli essencial, actuant de vasodilatador i com a regulador de la tensió arterial. També és recomanable fer banys barrejant infusions i olis essencials.

L'any 2017, en el documental que el Grup de Recerca Local va elaborar sobre La tradició de les atxes de barballó, el biòleg Jordi Baucells explicava que "són un tipus de plantes aromàtiques on també hi hauria la farigola o la sajolida". Baucells explicava que les plantes aromàtiques de la mateixa espècie si es comparen amb llocs diferents tenen unes essències i aromes molt diferents. L'olor s'agafa de la terra i sobretot de les condicions climàtiques de la terra. El barballó creix en llocs que són extremadament secs.

El barballó, el romaní, la camamilla són només una petita relació d'algunes herbes i plantes utilitzades pels nostres avantpassats i per la medicina popular per curar certes afeccions o malalties i és que la saviesa popular a través de les herbes remeieres no deixa de ser un llegat històric i cultural.

Un bon exemple d'aquesta saviesa popular el trobem al refranyer, que està ple de dites que fan referència a les propietats curativa de les herbes.

— **LAIA MIRALPEIX TARRATS**

Grup de Recerca Local de Taradell